

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО

Ісаєва Катерина Олексіївна,
*аспірантка кафедри цивільного права № 1,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
Україна, м. Харків
e-mail: k.o.isayeva@gmail.com
ORCID 0000-0003-2149-249X*

doi: 10.21564/2414–990X.152.223330
УДК 347.728

МОМЕНТ ПРИПИНЕННЯ КОРПОРАТИВНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Тривалий характер корпоративних правовідносин зумовлює необхідність теоретичного опрацювання окремих моментів їх виникнення, зміни та припинення. Оновлення корпоративного законодавства зумовило необхідність перегляду усталених позицій стосовно моменту припинення корпоративних правовідносин, аналізу та вивчення законодавства та вирішення проблем, які виникають у зв'язку з його застосуванням. Введення інституту згоди у корпоративних правовідносинах зумовило необхідність наукового переосмислення окремих аспектів механізму припинення корпоративних правовідносин. У статті досліджено основні наукові підходи до визначення моменту припинення корпоративних правовідносин, проаналізовано момент припинення цих правовідносин залежно від підстави їх припинення.

Спираючись на чотири основних підходи до визначення моменту припинення корпоративних правовідносин, досліджено позиції вчених, які їх дотримуються, проаналізовано зміни до чинного корпоративного законодавства, виявлено неузгодженості щодо моменту припинення корпоративних правовідносин. Проаналізовано особливості моменту припинення корпоративних правовідносин у разі відчуження частки (частини частки) у статутному капіталі товариства, виключення учасника з товариства, його вибуття, виходу, звернення стягнення з відповідача (витребування з його володіння) на частку (частину частки) у статутному капіталі товариства. Визначено особливості державної реєстрації змін відомостей про юридичну особу в аспекті визначення моменту припинення корпоративних правовідносин. Сформовано позицію стосовно застосування окремого підходу до визначення моменту припинення корпоративних правовідносин щодо окремих підстав припинення корпоративних правовідносин та запропоновано шляхи вирішення існуючих неузгодженостей у корпоративному законодавстві щодо окремих підстав припинення корпоративних правовідносин.

Ключові слова: момент припинення правовідносин; корпоративні правовідносини; виключення учасника; вибуття; вихід учасника.

Ісаєва Е. А., аспірант кафедри громадянського права № 1, Національний юридический університет імені Ярослава Мудрого, Україна, г. Харків.
e-mail: k.o.isayeva@gmail.com ; ORCID 0000-0003-2149-249X

Момент припинення корпоративних правовідносин

Длительный характер корпоративных правоотношений предопределяет необходимость теоретического выделения отдельных моментов их возникновения, изменения и прекращения. Обновление корпоративного законодательства обусловило необходимость пересмотра устоявшихся позиций по отношению к моменту прекращения корпоративных правоотношений, анализа и изучения законодательства и решения проблем, возникающих в связи с его применением. Введение института согласия в корпоративных правоотношениях обусловило необходимость научного переосмысления отдельных аспектов механизма прекращения корпоративных правоотношений. В статье исследованы основные научные подходы к определению момента прекращения корпоративных правоотношений, проанализирован момент прекращения корпоративных правоотношений в зависимости от основания их прекращения.

Опираясь на четыре основных подхода к определению момента прекращения корпоративных правоотношений, исследованы позиции ученых, которые их придерживаются, проанализированы изменения в действующем корпоративном законодательстве, выявлены несогласованности относительно момента прекращения корпоративных правоотношений. Проанализированы особенности момента прекращения корпоративных правоотношений в случае отчуждения доли (части доли) в уставном капитале общества, исключения участника из общества, его выбытия, выхода, обращения взыскания с ответчика (истребования из его владения) на долю (часть доли) в уставном капитале общества. Определены особенности государственной регистрации изменений сведений о юридическом лице в аспекте определения момента прекращения корпоративных правоотношений. Сформирована позиция относительно применения отдельного подхода к определению момента прекращения корпоративных правоотношений по отдельным основаниям прекращения корпоративных правоотношений и предложены пути решения существующих несогласованностей в корпоративном законодательстве относительно отдельных оснований прекращения корпоративных правоотношений.

Ключевые слова: момент прекращения правоотношений; корпоративные правоотношения; исключение участника; выбытие; выход участника.

Постановка проблеми. Корпоративні правовідносини є тривалими – вони виникають, змінюються та припиняються не одномоментно. Тому важливе значення має визначення того, з яким саме моментом у часі це пов'язано, тобто що слід вважати моментом припинення корпоративних правовідносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ці питання досліджували В. А. Васильєва (V. A. Vasylieva), О. Р. Кібенко (O. R. Kibenko), В. М. Кравчук (V. M. Kravchuk), В. Г. Рубан (V. H. Ruban), Л. В. Сіщук (L. V. Sishchuk), А. В. Смітюх (A. V. Smitiukh), І. В. Спасибо-Фатєєва (I. V. Spasybo-Fatieieva), С. В. Томчишен (S. V. Tomchushen) та ін. Утім, одностайності у цьому досягти не вдалось. До того ж останнім часом корпоративне законодавство зазнало істотних змін. З прийняттям Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» законодавче регулювання моменту припинення корпоративних правовідносин дещо змінилось. Наразі продовжується реформа корпоративного законодавства, введено інститут згоди на припинення корпоративних правовідносин у окремих видах товариств, що тягне за собою необхідність наукового переосмислення моменту припинення корпоративних

правовідносин. З огляду на викладене, спробуємо розглянути основні наукові підходи до визначення моменту припинення корпоративних правовідносин.

Метою статті є вивчення процесу припинення корпоративних правовідносин, правового механізму та юридичних фактів, які мають значення у цьому процесі задля визначення моменту, з якого можна вважати, що корпоративні правовідносини припинені, а правовий зв'язок між учасником та корпорацією перестав існувати.

Виклад основного матеріалу. Наразі виділяють декілька різних моментів, які можна вважати моментом припинення корпоративних правовідносин. Згідно з однією точкою зору, корпоративні правовідносини припиняються в момент відчуження учасником господарського товариства своєї частки у статутному капіталі (акцій). Цієї позиції дотримуються, зокрема, В. М. Кравчук (V. M. Kravchuk) [5, с. 61], С. С. Кравченко (S. S. Kravchenko) [4], І. В. Спасибо-Фатєєва (I. V. Spasybo-Fatieieva) [10, с. 28]. При цьому мається на увазі момент, коли частка (акції) переходить до нового власника, наприклад, за договором. Право на частку переходить у момент підписання відповідного договору або його нотаріального посвідчення, якщо це вимагається законом [2, с. 93].

Цей підхід, на нашу думку, заслуговує найпильнішої уваги, оскільки у такому разі до корпоративних правовідносин застосовуються загальні положення про момент набуття права власності. Наведена позиція гармонізується і з судовою практикою. Так, Верховний Суд України свого часу зазначав, що корпоративні правовідносини припиняються одночасно з набуттям новим учасником права власності на частку у товаристві (п. 31 Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику розгляду судами корпоративних спорів» від 24 жовтня 2008 р. № 13) [7].

Отже, сутністю такого підходу є те, що корпоративні правовідносини припиняються у момент набуття контрагентом права власності на частку у статутному капіталі. Прибічники іншої позиції вважають, що момент припинення корпоративних правовідносин збігається з днем державної реєстрації такого припинення, приміром, так стверджує Г. М. Шевченко (H. M. Shevchenko) [13]. Як аргумент проти цього підходу була зазначена необхідність проведення розрахунків зі спадкоємцями (правонаступниками) учасника, які не вступили до товариства, що унеможливило вважати корпоративні правовідносини припиненими з моменту державної реєстрації змін відомостей про юридичну особу [11].

Таке твердження є спірним не лише тому, що ст. 147 Цивільного кодексу України, якою передбачалось проведення розрахунків зі спадкоємцями, наразі є нечинною, а й зважаючи на те, що тривалий час фактичне та юридичне припинення корпоративних правовідносин значно розбігалися в часі з моментом державної реєстрації змін про юридичну особу. Крім того, для повних товариств встановлено, що з передачею частки (її частини) третій особі здійснюється одночасно перехід усієї сукупності прав та обов'язків, що належали учаснику, який вибув з повного товариства або відступив частину своєї частки (ч. 2 ст. 69 Закону України «Про господарські товариства»).

Відповідно до п. 4 ст. 1 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» державна реєстрація є офіційним визнанням шляхом засвідчення державою відомостей, що містяться в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, про юридичну особу. Відповідно, інформація, представлена у реєстрі, може не відповідати дійсним змінам, які відбулися у складі учасників, а отже, говорити про те, що корпоративні правовідносини припиняються у момент проведення державної реєстрації відповідних змін, не видається можливим.

Наступна концепція, яку пропонують учені щодо моменту припинення корпоративних правовідносин, – це припущення про те, що корпоративні правовідносини можуть припинятися у момент повного розрахунку з власником частки (акції). Такого підходу, зокрема, дотримуються Н. С. Бутрин (N. S. Butryn) [1], В. Г. Рубан (V. H. Ruban), А. В. Смітюх (A. V. Smitiukh).

За такого підходу майнові права колишнього учасника і відносини, які залишаються після припинення участі у товаристві, вважаються такими, у яких такі права реалізуються «залишковими» корпоративними правами і відносинами [8, с. 113], і участь у товаристві виникає у зв'язку з внесенням певного вкладу, тобто інвестиції, з інвестиційної точки зору припинення участі пов'язане з поверненням інвестиції, а якщо інвестор є іноземцем – то з її репатріацією [9, с. 165].

На наш погляд, такий підхід має істотні вади, оскільки розрахунок може відбутися як раніше, так і пізніше фактичного і юридичного припинення корпоративних правовідносин, що унеможливорює застосування цього підходу. Наприклад, якщо акціонерне товариство припиняється через ліквідацію чи реорганізацію, акціонер, який не реалізовує своє право на участь у розподілі майна товариства (п. 1 ч. 1 ст. 68, частини 2 і 4 ст. 80 Закону України «Про акціонерні товариства»), втрачає корпоративні права щодо акціонерного товариства, яке припинилося як юридична особа.

Окрім того, якщо у товариства, яке ліквідується, не залишається майна для розрахунків з учасниками, момент розрахунку не можна вважати моментом припинення корпоративних правовідносин.

Очевидно, що у цьому разі слід говорити про інший підхід до визначення моменту припинення корпоративних правовідносин. Припинення корпоративних правовідносин може збігатися у часі з проведенням розрахунків, корпоративні правовідносини не завжди припиняються саме у цей момент.

Також розглядається концепція, за якої корпоративні правовідносини припиняються з моменту прийняття відповідного рішення загальними зборами або іншим управлінським органом товариства. Свого часу такий підхід знайшов своє відображення у Постанові Пленуму Вищого господарського суду України від 25 лютого 2016 р. № 4 [6], хоча дослідники про це висловлювалися й раніше [3, с. 14].

Із прийняттям Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» і внесенням відповідних змін до законодавства про

реєстрацію змін щодо юридичних осіб цей підхід виявився неприйнятним, адже рішення загальних зборів, зокрема, товариств з обмеженою відповідальністю, більше не відіграє вирішальну роль, зважаючи на те, що для державної реєстрації зміни складу учасників товариства рішення загальних зборів більше не потрібне.

Розмірковуючи про момент припинення корпоративних прав в учасника господарського товариства, слід виходити з того, що це може обумовлюватися різними обставинами – відчуженням частки в статутному (складеному) капіталі або акцій, виключенням учасника з товариства або його виходу з нього, смертю або ліквідацією юридичної особи – учасника.

Щодо моменту вибуття учасника товариства з обмеженою відповідальністю у зв'язку зі смертю, то у ч. 2 ст. 23 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» замість терміна «вибуття» застосовується термін «виключення», що є однозначно неправильним. Так, цією нормою передбачено можливість виключення учасника товариства – фізичної особи, який помер, та якщо протягом року з дня закінчення строку для прийняття спадщини, встановленого законодавством, спадкоємці (правонаступники) такого учасника не подали заяву про вступ до товариства відповідно до закону. За такого регулювання виходить, що моментом припинення корпоративних прав померлого учасника буде вважатися момент виключення його з товариства або у разі, якщо його частка у статному капіталі становила 50 відсотків і більше, – момент ліквідації такого товариства. У разі якщо рішення про виключення прийняте не буде, залишається зв'язок між корпорацією та мертвою особою, що не є припустимим. Адже зі смертю особи припиняється її правоздатність і вона вже не може бути учасником правовідносин. За таких умов правильно говорити не про виключення, а про вибуття такого учасника і про те, що корпоративні правовідносини припиняються з моменту його смерті разом із припиненням цивільної правоздатності у зв'язку зі смертю відповідно до п. 4 ст. 25 Цивільного кодексу України, а не з моменту державної реєстрації.

Можна вбачати суперечливість регулювання й набуття прав померлого учасника товариства його спадкоємцями, що міститься у ст. 23 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю». Відповідно до ч. 2 ст. 1220 Цивільного кодексу України часом відкриття спадщини є день смерті особи або день, з якого вона оголошується померлою. Право на частку правонаступники отримують з моменту смерті спадкодавця. Згідно з ч. 2 ст. 1270 Цивільного кодексу України строк для прийняття спадщини становить шість місяців. Тільки через цей час спадкоємці можуть отримати свідоцтво про право на спадщину і вже після цього подати заяву про вступ до товариства.

За такою суперечливою моделлю регулювання, яка втілена у ст. 23 Закону України «Про товариства з обмеженою і додатковою відповідальністю», виходить, що хоча право на частку померлого учасника належить правонаступникам після прийняття спадщини, але з моменту смерті учасника, однак до моменту їх вступу до товариства вони не набувають корпоративних прав. Більше того,

корпоративні правовідносини між спадкодавцем та товариством не вважаються припиненими, оскільки померлого учасника не виключено.

Очевидно, що така правова колізія є неприпустимою, а положення ст. 23 Закону України «Про товариства з обмеженою і додатковою відповідальністю» слід викласти, використовуючи поняття вибуття померлого учасника та наявності права на частку у спадкоємців. Це дозволить говорити про те, що корпоративні правовідносини між померлим та товариством припинилися у день його смерті, що буде відповідати загальним положенням Цивільного кодексу про правоздатність та про спадкування.

Окрім того, виникає також питання, чи вважати припиненими корпоративні відносини у проміжок часу, коли заява про внесення змін до Єдиного державного реєстру вже подана, але зміни ще не внесені. Державний реєстратор може розглядати документи, перш ніж винести відповідне рішення, до 24 годин (п. 1 ч. 1 ст. 26 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань») із можливістю зупинення розгляду документів на 15 днів. Є логічним вважати, що корпоративні правовідносини можуть вважатися припиненими з моменту подання заяви державному реєстратору, хоча відомості в реєстрі з'являться вже після прийняття реєстратором рішення, що також необхідно врегулювати у чинному законодавстві.

Окремої уваги заслуговує момент припинення корпоративних правовідносин у разі прийняття судового рішення про звернення стягнення з відповідача (витребування з його володіння) на частку (частину частки) у статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю.

Відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 25 Закону України «Про реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» державна реєстрація та інші реєстраційні дії проводяться на підставі, зокрема, судових рішень, що набрали законної сили та тягнуть за собою зміну відомостей в Єдиному державному реєстрі, а також що надійшли в електронній формі від суду або державної виконавчої служби відповідно до Закону України «Про виконавче провадження».

Таким чином, судове рішення є підставою для внесення змін до реєстру, які вже відбулися, коли таке рішення вступило в законну силу. За таких умов корпоративні правовідносини є припиненими з моменту вступу відповідного рішення в законну силу, тобто в момент переходу права на частку до нового власника, що корелюється з першим підходом до визначення моменту припинення корпоративних правовідносин.

Наступна підстава – припинення корпоративних правовідносин шляхом виходу учасника з господарського товариства. У Законі України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» момент виходу учасника з товариства пов'язаний з днем державної реєстрації виходу (ч. 5 ст. 24 цього Закону). На наш погляд, це не означає, що моментом припинення корпоративних правовідносин можна вважати саме момент державної реєстрації, а лише показує, що ці дві події можуть збігатися в часі.

Свого часу було запропоновано цікаву концепцію щодо виходу учасника з товариства, яку було застосовано Верховним Судом України у Постанові Пленуму 2008 р., де вказувалось, що момент виходу не пов'язаний ані з рішенням загальних зборів, ані з внесенням змін до установчих документів. Верховний Суд України моментом виходу визнав дату подачі заяви посадовій особі товариства або вручення заяви цим особам органами зв'язку, безвідносно до попередження про вихід (п. 28 Постанови Пленуму Вишого господарського суду України «Про практику розгляду судами корпоративних спорів» від 24 жовтня 2008 р. № 13) [7]. Такий підхід знайшов відгук у наукових працях, де наголошувалося на важливості моменту попередження учасником про вихід [12, с. 134], але не був втілений у Законі України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю». Це пов'язано з тим, що з прийняттям цього Закону учаснику товариства з обмеженою відповідальністю вже немає сенсу звертатися до посадових осіб товариства, від яких залежали певні дії по виходу учасника з товариства. Учасник сам може звернутись до реєстратора з повідомленням про свій вихід. Гадаємо, що такий правовий механізм адекватно відображає нормальний порядок здійснення суб'єктивних цивільних прав.

Висновки. Враховуючи наведене вище, при встановленні моменту припинення корпоративних правовідносин слід керуватися насамперед підставою для їх припинення.

Ми навели декілька концепцій (підходів), які визначають момент припинення корпоративних правовідносин, а саме:

- з моменту відчуження частки у статутному капіталі (акцій);
- проведення державної реєстрації змін відомостей про юридичну особу;
- повного розрахунку з власником частки (акцій);
- прийняття відповідного рішення загальними зборами або іншим управлінським органом товариства.

Висловлено пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання моменту припинення корпоративних відносин, зокрема в разі смерті учасника. На підставі зіставлення всіх правових механізмів припинення корпоративних правовідносин можна зробити висновок про брак сенсу в єдиній концепції для усіх підстав припинення корпоративних правовідносин через їх різноманітні та різні правові підстави і наслідки юридичних фактів, що лежать у підґрунті цих правових механізмів. На нашу думку, певна концепція є застосовуваною щодо окремих підстав припинення корпоративних правовідносин.

Список літератури

1. Бутрин Н. С. Правочин як підстава виникнення та припинення корпоративних прав : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2014. 16 с.
2. Васильєва В. А. До питання про поняття корпоративного права. *Юриспруденція* : Інтернет-видання. URL: <http://www.lawyer.org.ua/?w=p&i=99&d=421>.

3. Коровин С., Левков В. Некоторые процессуальные аспекты выхода участника из хозяйственного общества. *Підприємництво, господарство і право*. 2001. № 7. С. 14–18.
4. Кравченко С. С. Окремі проблеми зміни складу учасників господарських товариств. *Проблеми виникнення та припинення корпоративних відносин* : зб. пр. наук.-практ. семінару. Львів : ЛДУВС, 2006. С. 36–42.
5. Кравчук В. М. Момент переходу права на частку в статутному капіталі господарського товариства. *Юридична Україна*. 2007. № 8. С. 61–63.
6. Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з корпоративних правовідносин : Постанова Пленуму Вищого господарського суду України від 25.02.2016 р. № 4. *Вісник господарського судочинства*. 2016. № 1. С. 72.
7. Про практику розгляду судами корпоративних спорів : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 24.10.2008 р. № 13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-08#Text>.
8. Рубан В. Г. Деякі актуальні проблеми зміни складу учасників товариства з обмеженою відповідальністю. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2016. Вип. 6 (15). С. 59–66.
9. Смітюх А. В. Товариство з обмеженою відповідальністю: порівняльно-правове дослідження права виходу учасника з товариства за законодавством України та добровільного або спеціального анулювання частки учасника за законодавством Польщі. URL: https://mail.google.com/mail/u/0/?ui=2&ik=320e448c4e&view=att&th=1611d3ccea74ee72&attid=0.1&disp=safe&realattid=f_jcq0oj1d0&zw.
10. Спасибо-Фатеева И. В. Цивільно-правові проблеми акціонерних правовідносин : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.03. Харків, 2000. 36 с.
11. Томчишен С. В. Набуття права участі у товаристві з обмеженою відповідальністю. *Актуальні питання цивільного та господарського права*. 2008. № 6. С. 19–22.
12. Уразова Г. О. Право учасника на вихід із товариства з обмеженою відповідальністю. *Проблеми законності*. 2015. Вип. 129. С. 129–138.
13. Шевченко Г. М. Деякі аспекти правового режиму частки в статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2008. № 9 (83). С. 134–141.

References

1. Butryn, N.S. (2014). Pravochyn yak pidstava vynyknennia ta pryupynennia korporatyvnykh prav. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
2. Vasylieva, V.A. Do pytannia pro poniattia korporatyvnoho prava. *Yurysprudentsiia: Internet-vydannia – Jurisprudence Online Edition*. URL: <http://www.lawyer.org.ua/?w=p&i=99&d=421> [in Ukrainian].
3. Korovin, S., Levkov, V. (2001). Nekotorye processual'nye aspekty vyhoda uchastnika iz hozjajstvennogo obshhestva. *Pidpriemnytstvo, gospodarstvo i pravo – Entrepreneurship, economy and law, issue 7, 14–18* [in Russian].
4. Kravchenko, S.S. (2006). Okremi problemy zminy skladu uchasnykiv hospodarskykh tovarystv. *Problemy vynyknennia ta pryupynennia korporatyvnykh vidnosyn*: zb. pr. nauk.-prakt. seminaru – *Problems of the emergence and termination of corporate relations*: Collection of scientific and practical seminar. Lviv: LDUVS, 36–42 [in Ukrainian].
5. Kravchuk, V.M. (2007). Moment perekhodu prava na chastku v statutnomu kapitali hospodarskoho tovarystva. *Yurydychna Ukraina – Legal Ukraine, issue 8, 61–63* [in Ukrainian].
6. Pro deiaki pytannia praktyky vyrishennia sporiv, shcho vynykaiut z korporatyvnykh pravovidnosyn : Postanova Plenumu Vysshchoho hospodarskoho sudu Ukrainy vid 25.02.2016 r. № 4. *Visnyk hospodarskoho sudochynstva – Bulletin of commercial litigation, issue 1, 72* [in Ukrainian].

7. Pro praktyku rozghliadu sudamy korporatyvnykh sporiv : Postanova Plenumu Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 24.10.2008 r. № 13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-08#Text> [in Ukrainian].

8. Ruban, V.H. (2016). Deiaki aktualni problemy zminy skladu uchasykyv tovarystva z obmezhenoiu vidpovidalnistiu. *Prykarpatskyi yurydychnyi visnyk – Prykarpattya Legal Bulletin, issue 6 (15)*, 59–66 [in Ukrainian].

9. Smitiukh, A.V. Tovyarystvo z obmezhenoiu vidpovidalnistiu: porivnialno-pravove doslidzhennia prava vykhodu uchasykyka z tovarystva za zakonodavstvom Ukrainy ta dobrovilnoho abo spetsialnoho anuliuvannia chastky uchasykyka za zakonodavstvom Polshchi. URL: https://mail.google.com/mail/u/0/?ui=2&ik=320e448c4e&view=att&th=1611d3ccea74ee72&attid=0.1&disp=safe&realattid=f_jcq0oj1d0&zw [in Ukrainian].

10. Spasybo-Fatieieva, I.V. (2000). Tsyvilno-pravovi problemy aktsionermykh pravovydnosyn. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].

11. Tomchyshen, S.V. (2008). Nabuttia prava uchasti u tovarystvi z obmezhenoiu vidpovidalnistiu. *Aktualni pytannia tsyvilnoho ta hospodarskoho prava – Current issues of civil and commercial law, issue 6*, 19–22 [in Ukrainian].

12. Urazova, H.O. (2015). Pravo uchasykyka na vykhid iz tovarystva z obmezhenoiu vidpovidalnistiu. *Problemy zakonosti – Problems of Legality, issue 129*, 129–138 [in Ukrainian].

13. Shevchenko, H.M. (2008). Deiaki aspekty pravovoho rezhymu chastky v statutnomu kapitali tovarystva z obmezhenoiu vidpovidalnistiu. *Biuletyn Ministerstva yustytysii Ukrainy – Bulletin of the Ministry of Justice of Ukraine, issue 9 (83)*, 134–141 [in Ukrainian].

Isaieva K. O., Postgraduate Student of the Department of Civil Law № 1, Yaroslav Mudryi National Law University, Ukraine, Kharkiv.

e-mail: k.o.isaieva@gmail.com ; ORCID 0000-0003-2149-249X

The moment of termination of corporate legal relations

The long-term nature of corporate legal relations necessitates the theoretical selection of certain moments of their emergence, change and termination. The update of the corporate legislation has necessitated a review of the established positions on the moment of termination of corporate legal relations, analysis and study of the legislation and resolution of problems that arise in connection with its application. The introduction of the institution of consent in corporate legal relations necessitated a scientific rethinking of certain aspects of the mechanism of termination of corporate legal relations. The article investigates the main scientific approaches to determining the moment of termination of corporate legal relations, analyzes the moment of termination of corporate legal relations depending on the grounds for their termination.

Based on four main approaches to determining the moment of termination of corporate legal relations, the positions of scientists who adhere to them are studied, changes to the current corporate legislation are analyzed, inconsistencies regarding the moment of termination of corporate legal relations are revealed. The peculiarities of the moment of termination of corporate legal relations in case of alienation of a share (part of a share) in the authorized capital of the company, exclusion of a participant from the company, its withdrawal, withdrawal, recovery from the defendant (claim from his possession) to a share (part of the share) are analyzed. Peculiarities of state registration of changes in information about a legal entity in the aspect of determining the moment of termination of corporate legal relations are determined. A position has been formed regarding the application of a separate approach to determining the moment of termination of corporate legal relations on certain grounds for termination of corporate legal relations and suggested ways to resolve existing inconsistencies in corporate law regarding certain grounds for termination of corporate legal relations.

Keywords: moment of termination of legal relations; corporate legal relations; exclusion of the participant; disposal; withdrawal of the participant.

Рекомендоване цитування: Ісаєва К. О. Момент припинення корпоративних правовідносин. *Проблеми законності*. 2021. Вип. 152. С. 36–45. doi: <https://doi.org/10.21564/2414-990X.152.223330>.

Suggested Citation: Isaieva, K.O. (2021). Moment pryupynennia korporatyvnykh pravovidnosyn [The moment of termination of corporate legal relations]. *Problemy zakonnosti – Problems of Legality, issue 152, 36–45*. doi: <https://doi.org/10.21564/2414-990X.152.223330> [in Ukrainian].

Надійшла до редколегії 01.02.2021 р.